

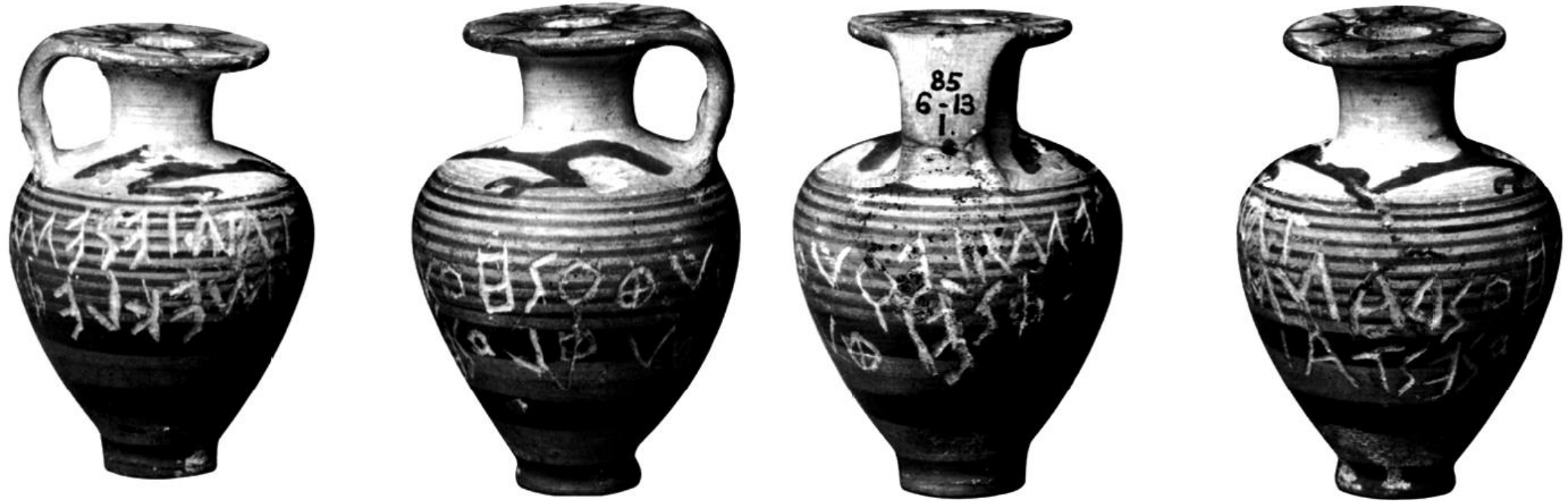
Corso di Epigrafia e antichità greche a.a. 2023/24, I semestre

Prof. Omar Coloru

Cuma, lekythos di Tataie (ca. 670 a.C.)

Ταταίῃς ἐμὶ λῆρυθος, ὅς δ' ἂν με κλέφσει θυφλὸς ἔσται

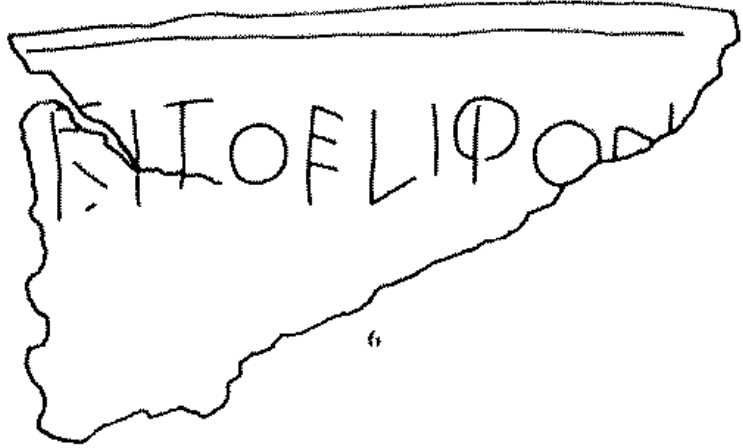
ΕΙ ΦΑΝΦΡΟΣΕΣΤΑΙ
ΕΦΑΝΘΟΣΒΟΣΔΑΛΜΕΚΡΕΦΟΣ
ΤΑΤΑΙΕΣΕΜΙΝ

Beozia

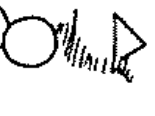
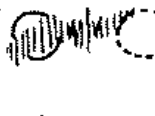
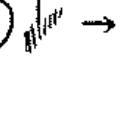
	α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ	ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π	μ	ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω	Ρ		
1	Α,	Β,	Γ	Δ,	Ε	Ζ	Η	Θ,	Ι	Κ	Λ	Μ	Ν	Ξ	Ο	Π	-	Φ	Ρ,	Σ	Τ	Υ	Φ	Υ	ΦΞ	-	∴	1
2	Α	Β	Γ	Δ	Ε			Θ		Κ		Μ	Ν	Ξ		Π		Φ	Ρ	Σ		Υ	Φ	Υ			∴	2
3	Α,				Ε	Ζ		Θ				Μ	Ν	Ξ		Π						Υ,		Υ				3
4	Α				Ε													Ρ				Υ		Υ				4
5	Α				Τ													Ρ				Υ		Υ				5

Ἦσαν το Καρ-
υκέφιο Φλοφαγος απαρχοντος λεῖτοι{ς} Θέβαιοι{ς} ανεθεαν.

ΒΙΑΡΟΝΤΟΚΑΡΥΚΕΦΙΟΦΛΟΦΑΡΟΣΑΓΑΡΥΡΑΝΤΟΦΛΕΦΤΟΙΣΘΕΒΑΙΟΙΣΑΝΕΘΕΑΝ

ΕΡΨΟΜΕΝΙΟΙΑΜΕΘΕΙ →

→ Α Ο ΔΙΤΟ ΟΛΥΡΙΟ →

→ ΟΟΡΟΜΕ

Ερχομενιοι ανεθειαν τῶι Δι τὸλυ(ν)πιῶι Φορῶνεια[θεν ?]

Attica

α	β	γ	δ	ε	Ϝ	ζ	η	h	θ	ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π	Μ	φ	ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω	
Ϙ	Β	Λ	Δ	Ε	Ϝ	Ι	—	Θ	⊗	ς	Κ	Ϛ	Μ	Ν	Χς	Ο	Γ	—	φ	Ρ	ς	Τ	Υ	ϕ	Χ	ϕς	—	
Α	Β	Λ	Ε					Η	⊕	Ι	Λ	Μ	Ν		⊙	Π			Δ	Ξ		Υ	⊕	+				
Α			Ε					⊙				Μ	Ν						Ρ			Υ	⊕	+				
								⊙																				

Sibilante prescelta: ξ (segno abbreviato, già in tempi molto antichi, in ς).

Gruppo orientale (« azzurro chiaro »): $\phi = \varphi$, $\chi = \chi$ ($\chi\varsigma = \xi$; $\phi\varsigma = \psi$).

Lettere caratteristiche (cfr. sotto: γ , h , λ):

$\Lambda = \gamma$;

$\rho = \eta$ (eccezionalmente; v. sotto: h);

$\rho = \lambda$ (di tipo « calcidese »).

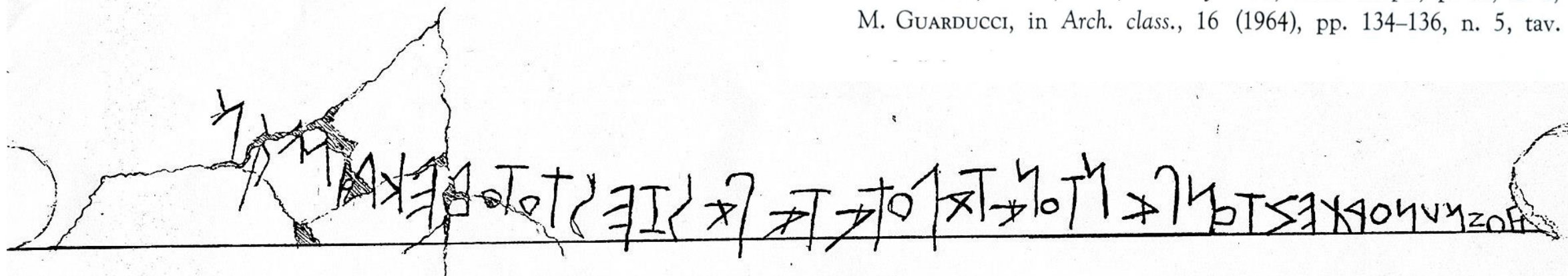

Azzurro chiaro. Oinochoe del Dipylon, Atene (ca. 750 a.C.)

Atene, dentro (o presso) il sepolcreto del Dipylon; ora nel Museo Nazionale.

Oinochoe decorata a pittura, con motivi di stile geometrico tardo. Sulla spalla del vaso è graffita l'epigrafe.

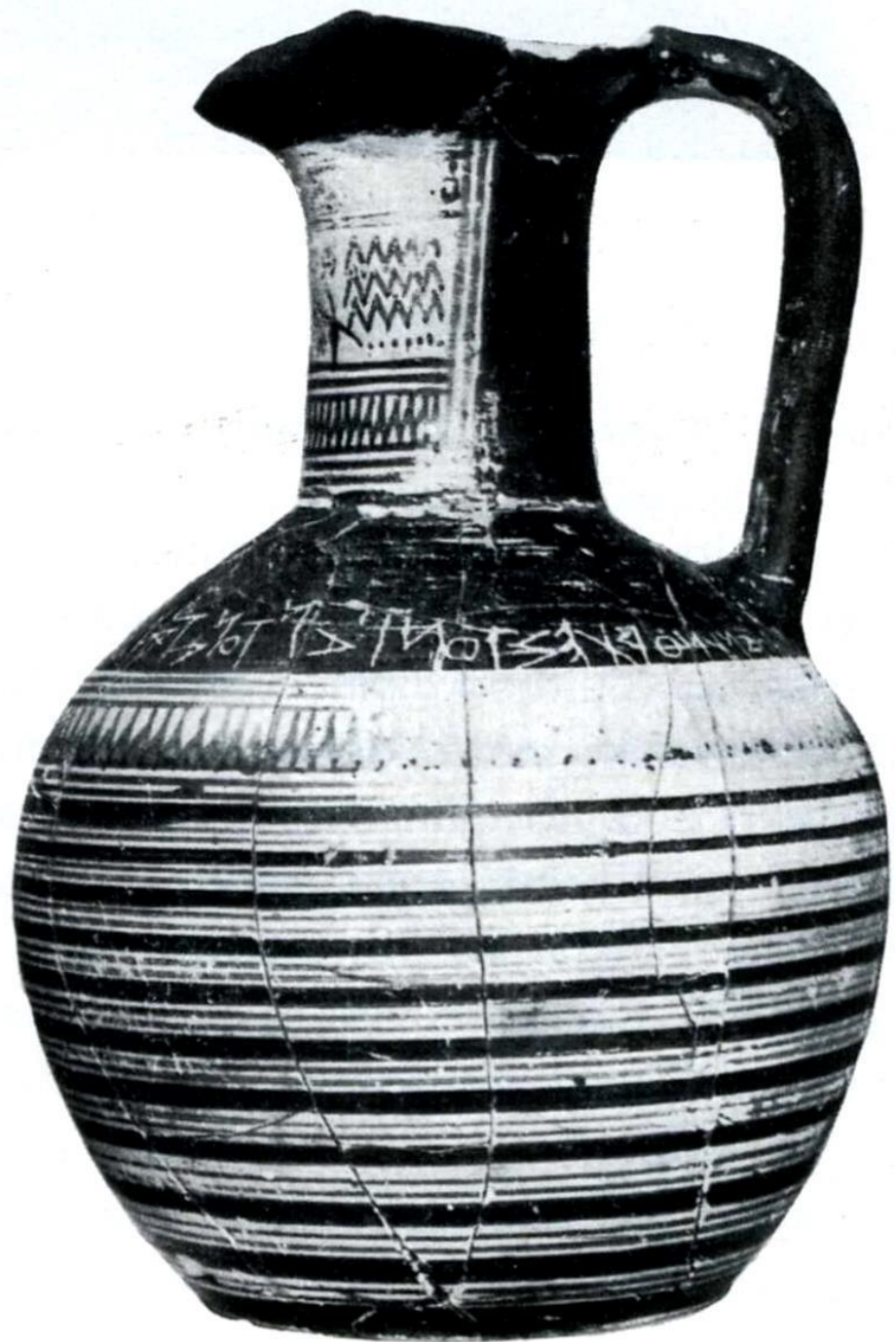
IG, I² 919; J. KIRCHNER – G. KLAFFENBACH, *Imagines inscriptionum Atticarum*, Berlin 1948, tav. 1, n. 1; L. H. JEFFERY, *Local Scripts*, p. 68, n. 1, tav. 1; M. GUARDUCCI, in *Arch. class.*, 16 (1964), pp. 134–136, n. 5, tav. 40, 5.

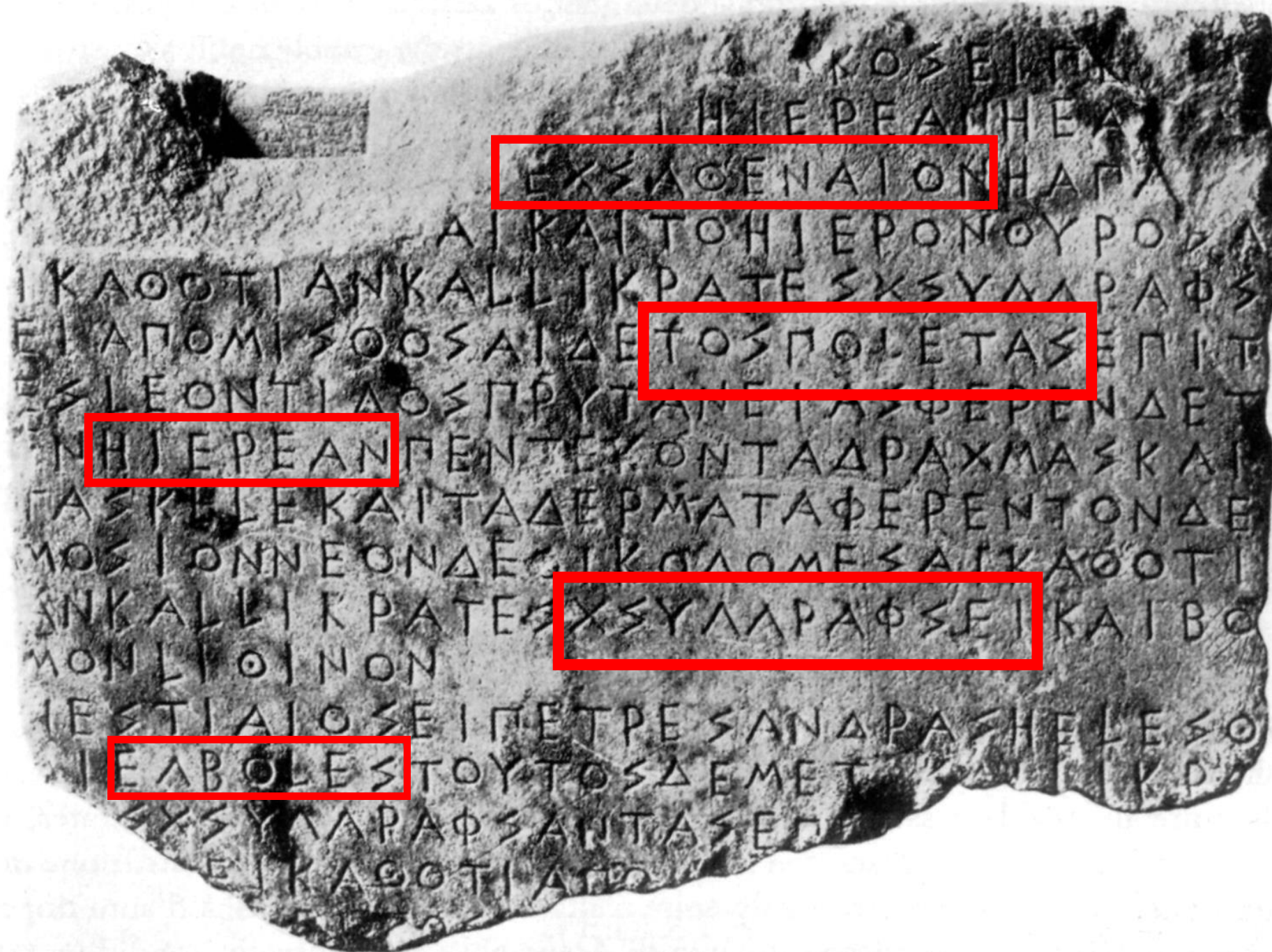
ἡὸς νῦν ὀρχῆστῶν πάντων ἀταλότατα παίζει τοτοδεκαλμιν.

Cicladi

α	β	γ	δ	ε	Ϝ	ζ	η	h	θ	ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π	Μ	φ	ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω
A	C	Λ	Δ	Ξ	Ϝ	-	Θ	Θ	⊗	I	Κ	Γ	Μ	N	⊠	Ξ	ο	Π	-	φ	ρ	Ξ	T	Υ	⊕	X	Πς
A	B	Γ		Ξ	Ϝ		H	H	⊕		K		M	N	Xς		Γ			R	ς		Υ	φ			Ω
A				E				⊠	⊙					N	Ξ									V			
															H												

Sibilante prescelta: ξ (segno abbreviato, molto precocemente, in ς).

Gruppo orientale («azzurro chiaro»): ⊕ = φ, X = χ (⊠ξ ο Xς = ξ; Πς = ψ).⁽¹⁾

Lettere caratteristiche (cfr. sotto: β, ξ):

C = β

⊠ς = ξ

Epigrafia e poesia: Glauco e il poeta Archiloco

Taso, nell'*agora*; ora nel Museo locale.

Blocco di marmo iscritto facente parte di un monumento commemorativo.

Seconda metà del VII secolo av. Cr.

J. POUILLOUX, in *Bull. Corr. Hell.*, 79 (1955), pp. 75–86, tav. 3; W. PEEK, *Griechische Vers-Inschriften*, I, Berlin 1955, n. 51 *a* (non comprendo — ed anche altri sono del mio parere — per quale ragione l'epigrafe venga dal Peek considerata metrica); L. H. JEFFERY, *op. cit.*, pp. 300 s., n. 61, tav. 58; J. POUILLOUX, nel volume miscellaneo *Archiloque* (Fondation Hardt), Genève 1964, p. 216 (cfr. 218).

Γλαύρο̅ εἰμί μνη-
μα τῷ Λεπτίνεω · ἔ-
θεσαν δέ με οἱ Βρέν-
τεω παῖδες.

ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΕΝ ΤΗ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΕΝ ΤΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ
ΕΝ ΤΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ
ΕΝ ΤΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ

τοῖος ἀνθρώποισι θυμός, Γλαῦκε Λεπτίνεω πάϊ,
γίνεται θνητοῖς, ὁποίην Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγει.

Archiloco (ed. West)

Ps.-Plut. *de vita et roesi Hom.* (B) 155 (vii. 424. 24 Bernardakis) ἔτι 'Ομήρου εἰπόντος "τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων οἷον ἐπ' ἡμᾶρ ἄγει πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε" (*Od.* 18. 136–7), Ἀρχίλοχος τὰ τε ἄλλα αὐτοῦ μιμούμενος καὶ

τοῦτο παρέφρασεν εἰπὼν "τοῖος—ἄγει". Theo, *Progymn.* (*Rhet. Gr.* i. 152. 24 Walz, ii. 62. 22 Spengel) καὶ ἀπλῶς πάντες οἱ παλαιοὶ φαίνονται τῇ παραφράσει ἄριστα κεκρημένοι . . . "Ὀμηρον μεταφράζων ὅτε φησί "τοῖος—θεῶν τε" ὁ Ἀρχίλοχος "τοῖος—ἄγει". Sext. *Emp. adv. math.* 7. 127 ἀρέσκει γὰρ τῷ φυσικῷ <κρατεῖν> τὸ περιέχον ἡμᾶς λογικόν τε ὄν καὶ φρενήρες. ἐμφαίνει δὲ τὸ τοιοῦτο πολὺ πρόσθεν Ὀμηρος εἰπὼν "τοῖος—θεῶν τε". καὶ Ἀρχίλοχος δὲ φησι τοὺς ἀνθρώπους τοιαῦτα φρονεῖν ὁποίην Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγει. Diog. Laert. 9. 71 ἀλλὰ καὶ Ἀρχίλοχον καὶ Εὐριπίδην σκεπτικῶς ἔχειν, ἐν οἷς Ἀρχίλοχος μὲν φησι "τοῖος—ἄγει", κτλ. Hinc pendet *Suda* s.v. Πυρρώνειοι (iv. 278. 28 Adler). Syriani in Hermog., i. 30. 24 Rabe (de trochaeo) δέχεται δ' ἐν μὲν ταῖς περιτταῖς χώραις τέτρασι τροχαῖον χορεῖον δάκτυλον, ἐν δὲ ταῖς ἀρτίοις τούτους τε καὶ ἀνάπαιστον καὶ σπονδειῖον, οἷον παρὰ Ἀρχιλόχῳ ἐν τετραμέτρῳ "τοῖος—ἄγη". Itidem *Rhet. Gr.* vii. 934. 9 Walz, ubi ἐν τετραμέτρῳ (v.l. τριμέτρῳ). Consulto omisi omnium recentissimum Ps.-Plut. *de nobilitate* 21 (vii. 278. 11 Bern.).

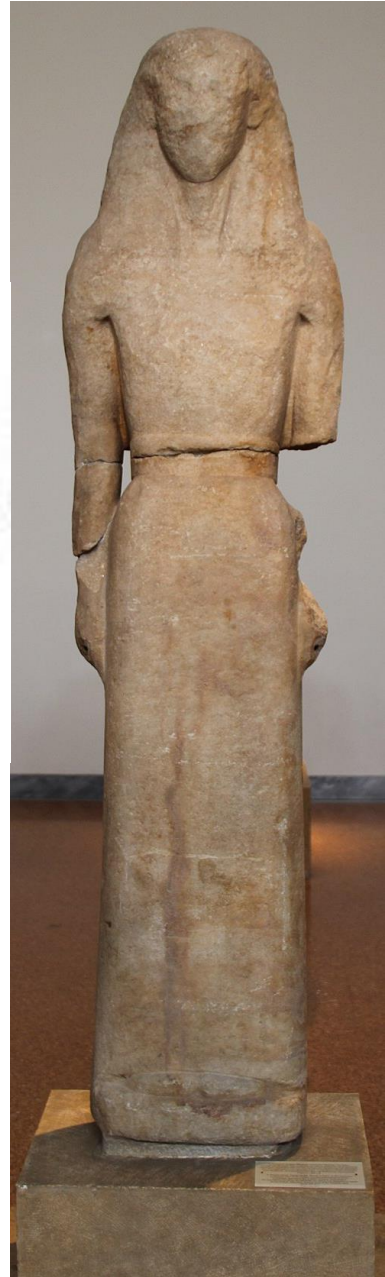
131 1 θυμός [Plut.] Theo Stob.: νόος vel νοῦς (ex Homero) Diog. *Suda* Syr. *Rhet.* 2 ὁποίην Sext.: ὁκοίην Diog. *Suda* Syr., *Rhet.* v.l. (οἰκοίην Stob. cod.): ὁκοῖον [Plut.], Theo, *Rhet.* cod. unus ἐφ' plerique: ἐπ' Diog. v.l. ἄγη Stob., Syr. v.l. (cf. Hom.): ἄγει cett.

Dedica di Nicandre (metà del VII sec. a.C., Delo, ora al Museo archeologico nazionale di Atene (inv. nr. I).

Antonetti – De Vido n° 3

ΝΙΚΑΝΔΡΗ Μ' ΑΝΕΘΕΚΕΝ Η<Ε>ΚΗΒΟΛΩΙ ΙΟΧΕΑΪΡΗΙ ΡΩΡΗ ΔΕΙΝΟ-
ΔΙΚΗΟ ΤΩ ΝΑΣΠΙΩ ἜΠΣΟΧΟΣ ΑΛ(Λ)ΗΩΝ ΔΕΙΝΟΜΕΝΕΟΣ ΔΕ ΚΑΣΙΓΝΕΤΗ
ΦΗΡΑΣΟ Δ' ἌΛΟΧΟΣ Ν[ΥΝ].

Νικάνδρη μ' ανέθεκεν ἡ<ε>κηβόλωι ἰοχεαίρηι ρῶρη Δεινο-
δίκηο τῷ Νασπίῳ ἔπσοχος ἀλ(λ)ήων Δεινομένεος δὲ κασιγνέτη
Φηράσῳ δ' ἄλοχος ν[ῦν].

YIKAN ΔΡΘΜΑ ΜΕΘΕΚΕΜΕΚΕΚ ΟΓΟΙΙΟΧΕΑΙΡ ΒΙΨΟΡΘΔΕΙΝ
ΒΤΕΥΝΣΑΤΕΔΟΞΕΥΕΜΩΝΗΡΑΟΧΟΧΟΔΟΞΟΑΥΟΤΟΒΚ
ΥΖΟΧΟΓΑ ΔΟΖΔΑΨΘ

Azzurro scuro/Blu

α β γ δ ε Ϝ ζ η h θ ι κ λ μ ν ξ ο π Μ ϙ ρ σ τ υ φ χ ψ ω
Α Β Γ Δ Ε Ϝ Ϟ Ϡ ϡ Ϣ ϣ Ϥ ϥ Ϧ ϧ Ϩ ϩ Ϫ ϫ Ϭ ϭ Ϯ ϯ ϰ ϱ ϲ ϳ ϴ ϵ ϶ Ϸ ϸ Ϲ Ϻ ϻ ϼ Ͻ Ͼ Ͽ Ͽ
Α Β Γ Δ Ε Ϝ Ϟ Ϡ ϡ Ϣ ϣ Ϥ ϥ Ϧ ϧ Ϩ ϩ Ϫ ϫ Ϭ ϭ Ϯ ϯ ϰ ϱ ϲ ϳ ϴ ϵ ϶ Ϸ ϸ Ϲ Ϻ ϻ ϼ Ͻ Ͼ Ͽ Ͽ
Α Β Γ Δ Ε Ϝ Ϟ Ϡ ϡ Ϣ ϣ Ϥ ϥ Ϧ ϧ Ϩ ϩ Ϫ ϫ Ϭ ϭ Ϯ ϯ ϰ ϱ ϲ ϳ ϴ ϵ ϶ Ϸ ϸ Ϲ Ϻ ϻ ϼ Ͻ Ͼ Ͽ Ͽ
Α Β Γ Δ Ε Ϝ Ϟ Ϡ ϡ Ϣ ϣ Ϥ ϥ Ϧ ϧ Ϩ ϩ Ϫ ϫ Ϭ ϭ Ϯ ϯ ϰ ϱ ϲ ϳ ϴ ϵ ϶ Ϸ ϸ Ϲ Ϻ ϻ ϼ Ͻ Ͼ Ͽ Ͽ

Sibilante prescelta: Μ.

Gruppo orientale (« azzurro scuro »): ϕ = φ, Χ = χ, Ψ = ψ (Ξ = ξ).

Lettere caratteristiche (cfr. sotto: β, γ, ε, ζ, ι):

Β e Γ = β

Δ = γ

Ε = ε, η

Ζ = ζ (eccezionalmente)

Θ = ι

Corinto

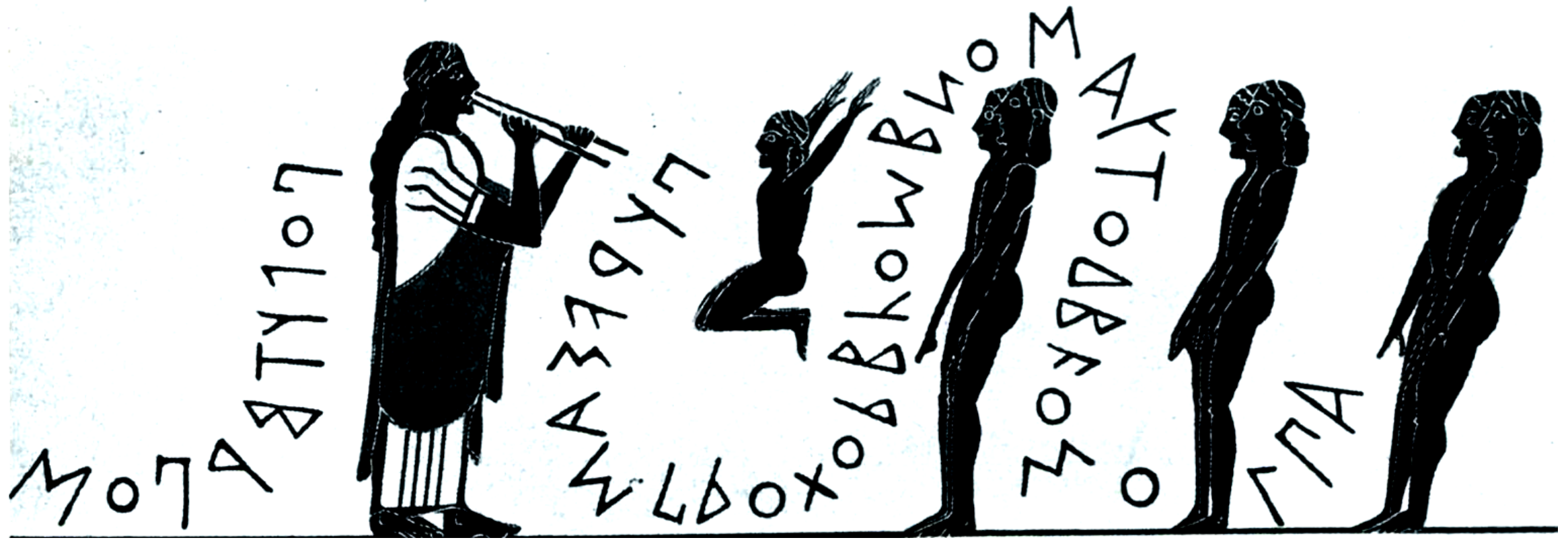
Corinto, fra le rovine dell'antico tempio di Apollo; ora a Corinto stessa, nel Museo. Vasetto fittile, molto piccolo (alto appena 6 cm.), decorato a figure nere su fondo chiaro, con una vivacissima scena di danza che si svolge davanti al flautista. L'iscrizione, dipinta prima della cottura del vasetto, serpeggia pittorescamente tra le figure.

Circa 580 av. Cr.

M. C. e C. A. ROEBUCK, in *Hesperia*, 24 (1955), pp. 158-163, tavv. 63-64; K. LATTE, in *Glotta*, 35 (1956), pp. 296 s.; M. GUARDUCCI, in *Annuario Scuola Atene*, 37-38 (1959-1960), pp. 281-283, n. II; A. L. BOEGEHOLD, in *Amer. Journ. Arch.*, 69 (1965), pp. 259-261, tav. 56.

Πολύτερπος.

Πυρφίας προχορευόμενος · αὐτῷ δέ φοι ὄλπα.

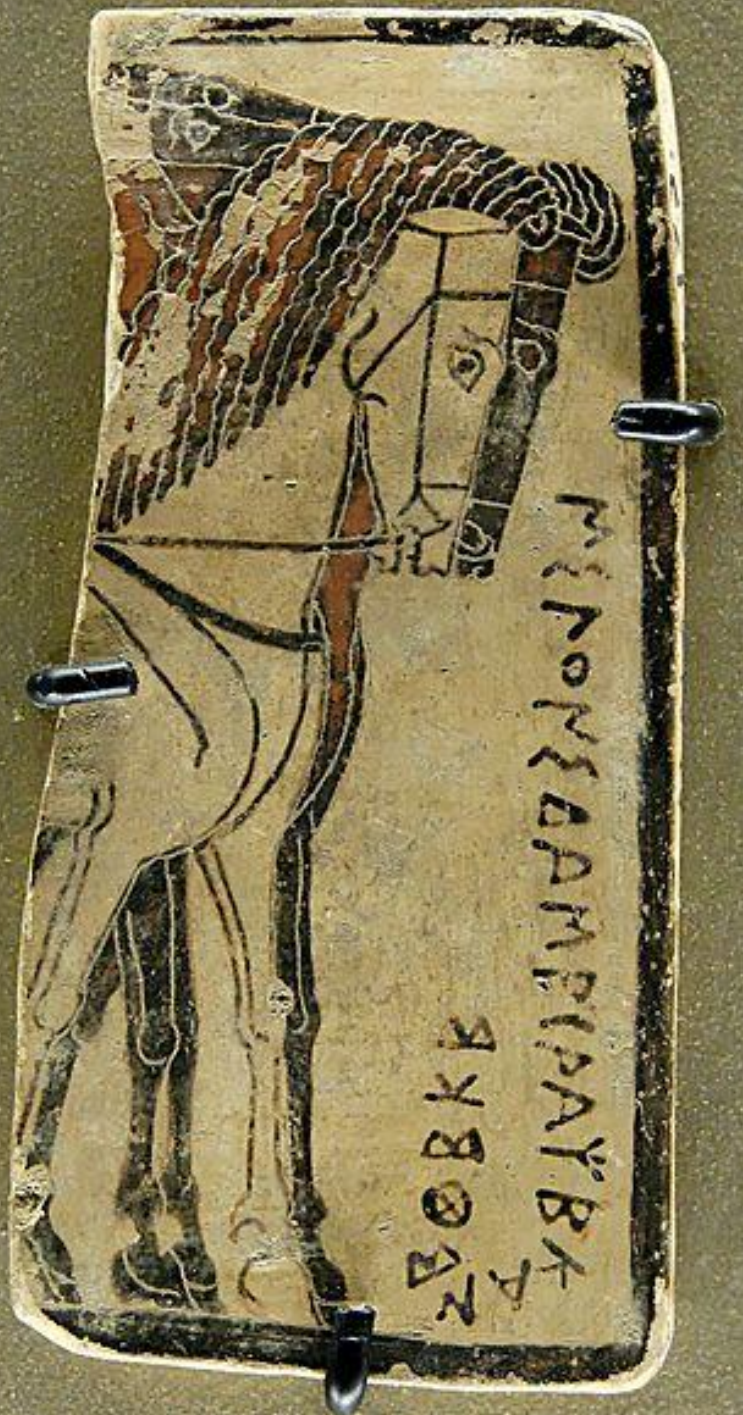
I pinakes di Penteskouphia

Ποτειδάν

Ἄνφιρίτα

[...F]άνακτι αὐτ[ό...]

Μιλῶνίδας ἔγραψε κ' ἀνέθεκε

ΤΣΜΟΝΞΙΜ
ΒΡΑΥΒΠΞΑ

Τιμόνιδας
ἔγραψε Βία.

Pinakes di Pitsà

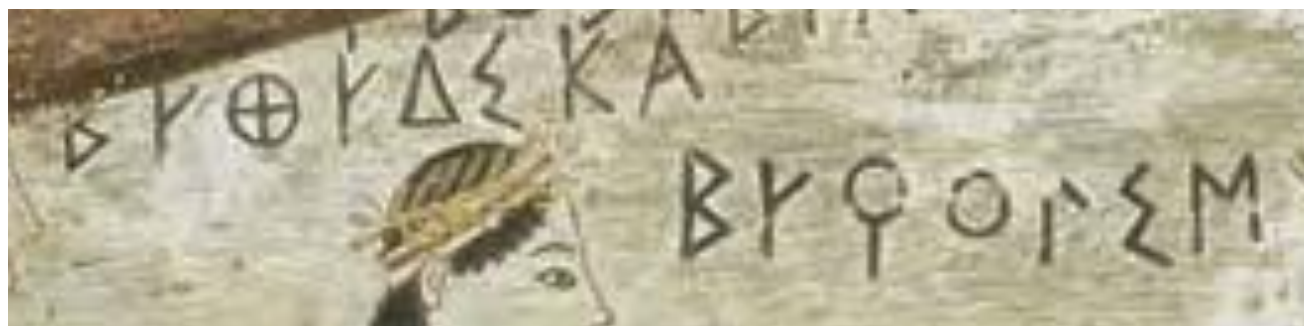

Margine sup.

[— — — ά]νέθεκε ταῖς Νύμφαις ΕΘΕΛΟΝΧΕ[— — —]

Εύθυδία

Εύφολίς

Margine dx.

[— — c.10 — —] ἡο Φορίνθιος